

Tích hợp bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu

○ TÔ THÚY NGÀ

Tổng cục Môi trường

Hiện nay, việc tích hợp nội dung về BVMT và BĐKH vào quy hoạch phát triển thực hiện song song với nhau hay có thể kết hợp để thực hiện trong cùng một quá trình. Thực tế cho thấy, có nhiều mối liên hệ mật thiết giữa nội dung về BVMT và nội dung về ứng phó với BĐKH, có thể kết hợp trong xây dựng và triển khai thực hiện quy hoạch KT-XH cấp tỉnh.

Tích hợp trong quy hoạch phát triển kinh tế - xã hội

Nội dung về BVMT đã được quy định xem xét trong quá trình xây dựng quy hoạch phát triển KT-XH. Trong Luật BVMT năm 2005 và Nghị định số 80/2006/NĐ-CP có quy định quy hoạch phát triển KT-XH của tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương là đối tượng phải lập báo cáo đánh giá môi trường chiến lược (ĐMC)... Trong quá trình xây dựng quy hoạch, phải phân tích, dự báo tác động đến môi trường của quy hoạch để đưa ra giải pháp giảm thiểu tác động bất lợi đến môi trường, làm nền tảng và được tích hợp trong quy hoạch phát triển nhằm bảo đảm mục tiêu phát triển bền vững. Chính phủ ban hành Nghị định số 140/2006/NĐ-CP quy định việc BVMT trong khâu lập, thẩm định, phê duyệt và tổ chức thực hiện quy hoạch, chương trình và dự án phát triển. Nội dung BVMT được quy định cụ thể trong từng khâu của quy hoạch tổng thể phát

triển KT-XH. Trong thời gian qua, ĐMC đã trở thành công cụ quan trọng trong việc tích hợp các vấn đề về môi trường trong quá trình xây dựng các quy hoạch phát triển KT-XH. Tuy nhiên, thực tế triển khai thực hiện cho thấy vẫn còn bất cập. Nhiều quy hoạch đã bỏ qua việc thực hiện ĐMC hoặc thực hiện ĐMC sau khi dự thảo quy hoạch đã được soạn thảo, không bảo đảm nguyên tắc ĐMC thực hiện đồng thời với quá trình lập quy hoạch nên hiệu quả của ĐMC đối với quy hoạch bị hạn chế.

Tích hợp vấn đề BĐKH ở Việt Nam đã được quan tâm từ lâu, tuy nhiên cho đến nay công tác tích hợp nội dung BĐKH vào các quy hoạch phát triển mới đang ở giai đoạn đầu của quá trình thực hiện. Cam kết chính trị về lồng ghép BĐKH vào chính sách phát triển lần đầu tiên được thể hiện rõ ràng trong Chương trình Mục tiêu quốc gia về ứng phó với BĐKH, một trong những nội dung ưu tiên hàng đầu của Chương trình là

lồng ghép BĐKH vào việc xây dựng và thực hiện kế hoạch phát triển KT-XH của ngành và các địa phương theo hướng bền vững; Chiến lược quốc gia về BĐKH có quy định nội dung điều chỉnh, lồng ghép vấn đề BĐKH vào chiến lược, quy hoạch, kế hoạch. Mặc dù đã có yêu cầu tích hợp nội dung về BĐKH, tuy nhiên thực tế vẫn chưa có các quy định và hướng dẫn áp dụng, do vậy thực tế nội dung về BĐKH vẫn chưa được tích hợp với chính sách phát triển nói chung và quy hoạch phát triển KT-XH nói riêng; nhiều hoạt động phát triển chưa tích hợp nội dung BĐKH.

Nhìn chung, quy trình tích hợp BĐKH và quy hoạch phát triển KT-XH của một tỉnh tuân theo các bước, từ sàng lọc tác động và rủi ro về mặt môi trường và do BĐKH đến lựa chọn các biện pháp nhằm hạn chế các tác động và rủi ro đó; từ việc lồng ghép các vấn đề được sàng lọc và lựa chọn đó vào nội dung của quy hoạch đến việc giám sát, đánh giá việc triển khai

thực hiện các giải pháp. Việc lồng ghép BĐKH bao gồm cả lồng ghép giảm nhẹ và thích ứng, về cơ bản lồng ghép thích ứng là chủ yếu song việc triển khai hiện lại tùy vào tình hình thực tế của địa phương để đề xuất.

Đề xuất tích hợp môi trường và biến đổi khí hậu

Nghị quyết số 24-NQ/TW về chủ động ứng phó với BĐKH, tăng cường quản lý TN&BVMT đã khẳng định, một trong những nhiệm vụ trọng tâm trọng giai đoạn hiện nay là lồng ghép mục tiêu ứng phó với BĐKH, quản lý TN&BVMT trong quy hoạch phát triển các ngành, lĩnh vực và quy hoạch phát triển KT-XH, bảo đảm QP-AN của địa phương. Việc tích hợp nội dung BVMT đã có quá trình nghiên cứu và được quy định cụ thể trong các văn bản pháp quy; trong khi việc tích hợp nội dung thích ứng BĐKH chỉ mới dừng lại ở yêu cầu và hướng dẫn mang tính nghiên cứu, chưa được cụ thể hóa bằng văn bản pháp quy có thể áp dụng một cách thống nhất và xuyên suốt trong tất cả chiến lược, quy hoạch, kế hoạch phát triển KT-XH. Vì thế, việc sử dụng các quy định về tích hợp nội dung BVMT làm nền tảng để tích hợp cả nội dung BVMT và BĐKH là khả thi và có thể nhanh chóng đưa nội dung này vào thực tiễn.

Với cách tiếp cận này, cần rà soát lại các quy định về việc xem xét vấn đề môi trường trong các quy hoạch phát triển KT-XH theo hướng tích hợp vấn đề môi trường, bao gồm cả vấn đề về BĐKH. Cụ thể, đề xuất sửa đổi, bổ sung Nghị định số 140/2006/NĐ-CP để bổ sung các nội dung về tích hợp với BĐKH trong khâu lập, thẩm định, phê duyệt và tổ chức thực hiện

các quy hoạch, chương trình và dự án phát triển. Trong các khâu trên, quan trọng và có vai trò quyết định nhất đến hiệu quả tích hợp chính là khâu lập quy hoạch nhằm xác định vấn đề trọng tâm về môi trường và BĐKH cần ưu tiên tại địa bàn lập quy hoạch. Do vậy, công tác ĐMC, một công cụ quan trọng của tích hợp môi trường vào quy hoạch phát triển KT-XH cần phải được rà soát, điều chỉnh theo hướng tích hợp vấn đề BĐKH vào chiến lược, quy hoạch phát triển thông qua ĐMC. Ngoài ra, trong các khâu thẩm định, phê duyệt và tổ chức thực hiện quy hoạch cũng cần được xem xét, thực hiện tích hợp môi trường, bao gồm cả vấn đề về BĐKH.

Về quy trình tích hợp môi trường, bao gồm cả vấn đề về BĐKH vào quy hoạch phát triển KT-XH, cần phân biệt hai quy trình đối với quy hoạch đang xây dựng và đối với quy hoạch đã xây dựng. Đối với quy hoạch đang xây dựng và triển khai thực hiện ĐMC, các bước thực hiện đối với giai đoạn lập quy hoạch cần phải thực hiện sàng lọc các nội dung liên quan đến môi trường và BĐKH để xác định được các nội dung quan trọng cần tích hợp; xác định phạm vi thực hiện; lập báo cáo quy hoạch song song với lập báo cáo ĐMC. Các bước liên quan đến phê duyệt và triển khai thực hiện, cần được xem xét các vấn đề về môi trường và BĐKH đã được nêu ra tại bước sàng lọc nội dung tích hợp. Đối với quy hoạch đã được xây dựng song việc tích hợp chưa được đầy đủ và toàn diện, việc xác định nội dung liên quan đến môi trường và BĐKH là rất quan trọng, là cơ sở để đánh giá hiệu quả của nội dung quy hoạch đã xây dựng

cũng như là căn cứ để có điều chỉnh và giám sát thực hiện. Về nội dung sàng lọc, tùy thuộc vào từng địa phương có thể có vấn đề về môi trường và BĐKH khác nhau, tuy nhiên có thể áp dụng bộ chỉ thị đánh giá nỗ lực BVMT của các tỉnh, thành phố ở Việt Nam do Viện Chiến lược, Chính sách TN&MT xây dựng.

Tích hợp nội dung BVMT và thích ứng BĐKH vào quy hoạch phát triển KT-XH là cần thiết và là yêu cầu bắt buộc để đạt được sự phát triển bền vững trong các chính sách phát triển KT-XH. Hiện nay, đã có một số quy định, hướng dẫn thực hiện tích hợp nội dung, tuy nhiên quy định và hướng dẫn này vẫn còn tách rời nhau, chưa có sự liên kết, trong khi quá trình xây dựng và triển khai thực hiện quy hoạch lại thống nhất và theo hướng đơn giản hóa các bước, thủ tục. Thực tế cho thấy, hai nội dung này không phải là hai vấn đề độc lập mà có thể kết hợp với nhau để cùng tích hợp vào quy hoạch phát triển KT-XH. Thực hiện tích hợp nội dung về BVMT và ứng phó BĐKH vào quy hoạch phát triển KT-XH đồng thời với nhau trên cơ sở phát triển các quy định và hướng dẫn liên quan đến tích hợp nội dung BVMT đã có. Các nội dung về ứng phó được rà soát kỹ lưỡng và là một bộ phận quan trọng trong tiêu chí để đánh giá hiệu quả tích hợp. Về quy trình tích hợp, việc thực hiện tuân tự theo các bước từ xây dựng, thẩm định, phê duyệt đến thực hiện và giám sát điều chỉnh đều được thực hiện theo quy định hiện thời về BVMT đối với quy hoạch phát triển. Đồng thời, ĐMC vẫn được coi là công cụ chủ yếu để thực hiện tích hợp trong quá trình xây dựng quy hoạch. ■